

1. S tem ne bi se delalo vojaškega stanu prijetnega.

2. Kaj pa bi pomagalo vse to za dosego rednega šolskega obiska, ker bi starši takoj, ko bi znal otrok za silo pisati, čitati itd., ne pošiljali več redno v šolo, češ moj zna dovolj. Zda mu ne bo treba več gruditi 4 leta komisa.

3. Kdo pa more reči, da bo ravno moj vojak, ko je tako šibak.

4. Moj je hrom.

5. Jaz imam samo hčerke itd.

In vendar ni tako. Nekoliko opravičbe svoji trditvi!

1. Res ne bi se delalo s tem vojaškega stanu prijetnega; pomisliti pa gre, koliko odstotkov bi vendar bilo analfabetov, ki bi morali služiti kar 4 leta, če bi se res uvelodil gori navedeni zakon? Prav gotovo da bi se v 10 letih analfabetizem, bodisi iz strahu pred nadaljnjim službovanjem pri vojakihi, ali pa pod pritiskom že obstoječih šol. zakonov, skoro iztrebil.

2. Utegnilo bi se prigraditi to. Toda ako bi bil omenjeni zakon pravilno, temeljito proučen in premišljen, bi gotovo obsegal vsebino, da ne zadostuje fantu, da zna samo to in to, temveč mora znati natančno še to in to.

Ta zakon pa bi imel še to dobro stran, da bi se fantje tudi po izstopu iz ljudske šole nadalje izpopolnjevali v izobrazbi. Torej izobrazbena družba bi vršila šole tedaj v polni meri svojo vzvišeno nalogo.

3. Tega bi menda nihče smelo ne trdit, zakaj mnogo je dečkov telesno jako slabo razvitih, o katerih je sodba, da ne bo nič iz njih. Do 21. leta pa se popolnoma telesno razvijo v prave hruste.

4. Takih je razmeroma jako malo. Ker pa zglede vlečejo, bi sigurno tudi taki ne zaostajali v učenju.

5. To bi bilo edino pereče vprašanje. Vendar bi se moglo tudi tu dobiti kak izhod bodisi z ostrejšim izvajanjem šol. paragrafov, ali s čim drugim. To in mogoče še kaj drugega, prepuščam v razmotrivanje drugim. Mogoče pa se zglašim še sam o tem.

Goriški.

Tožne razmere.

(Iz Istre.)

V 4. letošnji številki »Tovariša« je pregled, koliko plače dobi učitelj v posameznih deželah, zastopanih v državnem zboru na Dunaju, za svoje 40letno službovanje. Pod št. 10. je izkazano za Istro 96.700 K. To število ne odgovarja vsaj normalni resnici, ker v normalnih razmerah dobi istrski učitelj po zakonu z dne 5. junija 1908, št. 32, sledeče dohodke:

1. 2 leti pred usposobljenjem po 960 K	1.920 K
2. 10 let po usposobljenju po 1200 K in 5 let po 180 K	12.900 »
3. Drugih 10 let po 1440 K in 5 let po 360 K in 5 let po 540 K	18.900 »
4. Tretjih 10 let po 1680 K in 5 let po 570 K in 5 let po 900 K	24.900 »
5. 5 let po 1920 K in po 1080 K	15.000 »

Torej skupaj v 37 letih . . . 73.620 K

Normalno gre po 37 letih službe v pokoj; zakaj gotovo je že duševno in telesno toliko izmožgan, da mu ni mogoče dalje služiti. Vendar če bi služil še pomanjkujoča tri leta, bi dobil za to 9000 K in njegova plača za 40letno službovanje bi znesla 82620 K, za 14080 K manj, kakor je rečeno v prej navedenem izkazu. Upoštevaje 37letno službovanje istrskega učite-

lja znesla njegova plača počezno na leto 1989:72 K, a če bi služboval 40 let, bi bila 2065:5 K. To so normalni dohodki istrskega učitelja, a učiteljica ima le 80 odstotkov od tega.

Kot resnicoljubi moramo povedati, da lahko postane istrski učitelj v letih svojega službovanja tudi voditelj šole, kar se pa učiteljici skoraj nikdar ne posreči. Za vodstvo dobi od eno- ali dvorazredne šole 180 K na leto, od tri- ali štirirazredne šole 300 K na leto, od pet- ali večrazredne šole 420 K na leto.

V zakonu ni določeno, da bi moral postati voditelj in zato je lahko mogoče, da ga celo njegovo službovanje ne zadene ta sreča. Enako je lahko zaradi krajevnega sistema takoj prvo leto po usposobljenju že v II. ali celo tudi v I. plačilnem razredu. Tako srečni so pa le benjamini nekaterih oseb, ker pri imenovanju se ne gleda ni na kvalifikacijo, ni na službeno dobo. Videli smo, da se je godilo tako med italijanskim učiteljstvom, ko je bil imenovan na nadučiteljsko mesto I. plač. razreda najmlajši prosilec samo zato, ker je deželni poslanec. Med Slovenci se je pa zgodilo, da so vsolali otroke iz drugega šolskega okoliša v drugo šolo samo zato, da je tamošnji nadučitelj prišel v I. plač. razred, medtem ko drugod nočejo primerne razširiti šol.

Upoštevajmo sedaj še istrsko draginjo, upoštevajmo istrske poti in upoštevajmo še, ako hoče istrski slovenski učitelj dati svoje otroke v srednjo šolo, poslati jih mora iz dežele, ker v Istri ni slovenske srednje šole, pa nam je lahko razvidno, s kako mizerijo mora živeti slovenski učitelj v Istri. Ne mislite, tovariši, da se zaradi tega zahteva kaj manj od njega. Zahteva se še več kot od tovarišev po drugih deželah. V prvi vrsti mora skoraj vedno poučevati več kot predpisano število otrok, a v drugi, ako hoče izhajati brez posebnih ovir, mora znati italijanščino, ker še celo svojo plačilno polo ima spisano v tem blaženem jeziku.

Istra dobi iz davka na žganje in drugih po novem zakonu uvedenih davkih 875.000 K. S tem bi lahko uredila učiteljstvu plače po zahtevah vsega avstrijskega učiteljstva, a bati se je, da bomo ostali praznih rok. Porabili bodo tisočake za druge namene, ker učiteljstvo prepohlevno molči. Oni učitelji, ki so se borili 1907 in 1908 za regulacijo učiteljskih plač, so se s tem zamerili nekaterim oblastnikom. Tovariši so jim dali tolažbo in pomoč z besedami: »Kakor si kdo postelje, tako leži.« To je povod, da so skoraj vsi zapustili vodstvo naše učiteljske organizacije, a ti, ki jo sedaj vodijo, nimajo časa, ker trudijo se, kako bi rešili župana in deželnega poslanca, ki je — kakor je že znano javnosti — porabil precej občinskega denarja v svoje privatne namene. To daje povod, da je učiteljstvo izgubilo zaupanje v svojo organizacijo, zaradi česar tava nekako malomarno in zato ni pravih nastopov in ni pravega potezanja za izboljšanje učiteljskih razmer.

Istrski deželni zbor je razpuščen. Šele spomladi bodo volitve in po volitvah bo v kratkem zasedanje. Slovensko učiteljsko društvo je napravilo pod prejšnjim vodstvom načrte zakonov za izboljšanje učiteljskih razmer, a ti so gotovo še med društvenimi spisi, ker sedanje vodstvo ve, da to ni vseh nekaterim oblastnikom in ono se jim noče zameriti.

Ob volitvah bo mnogo kandidatov in učiteljstvo bo moralo paziti, za koga bo

delovalo, a pri sedanjih razdvojenosti in nezaupnosti ni upati, da bi se zedinilo za ene in iste. To bo bojda tudi povod, da bo težko kateri slovenski ljudskošolski učitelj izvoljen deželnim poslancem in če bo, bo težko tak, ki bi znal in se hotel potožiti za učiteljske koristi. Godilo se nam bo tako, kot se godi kranjskemu učiteljstvu s poslanci Slomškariji. Na druge poslance se tudi ne moremo zanašati; zakaj tudi v Istri so kandidati polni obljub, dokler niso izvoljeni, a ko imajo mandat v roki, jim tako ugaja, da pozabijo na prejšnje obljube.

AL. HREŠČAK:

V bistrenje pojmov.

II.

Poglejmo sedaj »našega« programa drugi, specialni del!

»Kot tvorec del države reklamujemo od nje pravic, ki so nam skopo odmerjene.«

Ta del »našega« programa je tako nebulozen, da je nemogoče videti njegovo tendenco. Kdo je pravzaprav »tvorec del države«? Spodaj je sicer jasno povedano, da je to naš — torej učiteljski program; potemtakem smo mi tisti »tvorec del«. Ves tekst tega odstavka pa je tak, da ni misliti pri tem na učiteljstvo, ampak na ves slovenski narod, ker kaj naj počnemo drugače s »tvorec delom« ali pa celo z »reklamiranjem pravic, ki so nam skopo odmerjene«.

Kaj hoče »naš« program s to točko, mi je zagonetka. Cesar se pa dobro zavedam, je to-le: Slovenci smo kot brez-zgodovinska narodnost izročeni v tostranski polovici nemški nadvladi, ki nas drži v družbi s poljsko zlahto v politični odvisnosti. Zgodilo se je to po nesrečni vojni s Prusko 1866. Vlada se ni mogla več ustavljati. Izročila je Ogrsko madjarski aristokraciji, Avstrijo pa nemški liberalni buržoaziji. Vladajoči razredi zgodovinskih narodov (Nemcev, Poljakov in Madjarov) so si plen razdelili. S kurilanim volilnim sistemom so zavladali svoje soplemenjake in brez-zgodovinske narodnosti; v Avstriji: Čehi, Slovenci in Rusine, na Ogrskem: Slovahe, Rumune, Rusine in Srbe. Danes, ko je narodna zavest v teh zatiranih ljudstvih visoko vsplamtela, se drže v Avstriji nemške in poljske meščanske stranke krčevito svoje tradicionalne hegemonije.

To oviranje narodov v njihovem kulturnem in ekonomskem razvoju je nemoralno in nekulturno početje.

Kot tako obsoja to početje tudi neka nemška in poljska stranka. Stranka je to, katere naloga je, boriti se proti vsem privilegijem.

Vem pa tudi, da je nemško učiteljstvo, ki se ravno tako rado imenuje pionirje kulture, kakor učiteljstvo vseh dežel, v veliki večini najzagrizenejši sovražnik te nemške stranke. Zakaj? Preslepljeno in našantano po narodnem šovinizmu in kapitalističnih časopisih vidi v pravičnem naziranju te stranke narodno izdajstvo. Kaj pa naše politične stranke? Te reklamirajo od države pravic, ki so nam skopo odmerjene. Če pa ima država »slučajno« za take reklamacije gluha ušesa? Nič za to! Naši poslanci ji vkljub temu votirajo zaupanje, apotirajo vsa sredstva, s katerimi se lahko vzdrže vladajoči narodi v svoji hegemoniji.

In slovensko učiteljstvo? Je agitiralo in agitira še vedno za take stranke.

To tedaj vem. Kaj pomenijo pa reklamacije naših pravic v »našem« programu, pa ne vem.

V nadaljnjem svojem programu našteva tov. R. one slučaje, kjer se nam je potegovati za jezikovne pravice, za ustanavljanje raznih šol, po nastavljanju Slovencev v razne deželne in državne službe; končno hoče še narodno avtonomijo in ožji stik z vsemi slovanskimi plemen.

Kaj naj rečem na vse to? To, da v tem grmu tiči pravzaprav Rakovskičkov »narodni« zajec. Spoznavam pa to 1. zaradi dejstva, da trdi sam, da je potegovanje za jezikovne pravice, pristanje na narodni program; 2. zaradi dejstva, da govori v tem delu »programa« le o »narodnem« programu in vprašanju in ne tudi o gospodarskem, kakor dela to v zgornjem delu, in 3. zaradi dejstva, da je ta del svojega programa najbolje specializiral v tem, ko se je omejil v prvem kot bolj uvodnem delu le na splošne fraze.

Torej zdaj vem: boj za jezikovne pravice, za šole in slovenske uradnike in uslužbence — to je vsebina »našega« narodnega programa. Če sploh kdaj, prepričan sem zdaj o nujni potrebi tozadevne akademične razprave.

Dobro poznam slovenski dnevnik, ki hoče »rešiti« slovenski narod na sličeren način kot »naš« program. Zdi se mi celo, da je »naš« program hodil k njemu v šolo.

Da, da! To je šola političnega dnevnika. Nikjer natančno opredeljenih pojmov, nikake logike, brez vsakega globlje-kega pojmovanja problema, o katerem bi nas hotel informirati. Če bi se »naš« program le nekoliko bavil znanstveno s tem problemom, bi nikdar ne imel poguma, pokazati se na pozorišče v takem kostumu. Vedel bi, da ne predstavljajo jezikovni boji nič drugega nego socialne boje; le v višji potenci, kakor pravi Gumplowicz. »K socialnim nasprotjem enotne narodne države se pridružijo v narodno mešanih državah še nasprotja različnih narodnosti. Ta nasprotja se pojavljajo najočividnejše v različnih jezikih; zato dobi socialni boj med narodnostmi obliko boja za jezik, oziroma za enokaprvnost jezika. Toda ta oblika ni bistvo boja. Bistvo tega boja je ravno isto kot ono vseh socialnih bojev, namreč: boj za vladno. Jezik je le preteza, »ideja«, da se tendenca olepsa.« »Delovati za narod« bi pomenilo potemtakem usposobiti ga za uspešen socialni boj. Socialni boj se bje na več frontah: na gospodarski kulturni in politični.

Kdor mi torej kliče: »Deluj za narod!« me pošilja v gospodarski, kulturni in politični boj. Za boj je pa treba strategije, če hočem, da bo moj boj smotern — bojne metode potrebujem. Vsaka metoda je izraz neke ideologije, ki vsebuje v svoji celoti vse maksime moje življen-ske bojne metode.

Take ideologije so danes: krščanstvo, socializem in svobodnemiselstvo. Zadnja seveda ni nikakor tako obširna kakor prvi dve.

Da posežem še enkrat nazaj: kdor mi velevala »biti naroden«, mi mora opredeliti »narod« kot sociološki pojem, pokazati mi naroden problem kot heterogenitetno problemov ter me uvesti v eno ali drugo ideologijo, ki naj mi služi kot suprema lex pri reševanju narodnih problemov.

Kaj je storil tov. R. v svojem programu? Pokazal je na del enega samega problema, namreč na del kulturnega proble-

192 m dolg železniški most, poleg katerega je tudi pot za pešce. Raz ta most je skočilo sredi meseca junija 1913. leta 18letno dekle v valove. Močna voda ga je odnesla čez slap v besno reko. V bližini se nahajajoč ribič je to videl ter se blizal v čolnu. Po trudapolnem boju z valovi se mu je posrečilo rešiti deklico. To je bilo prvič, da so tukaj rešili še živga človeka.

Na obrežju stojita grada Wört in Laufen.

Čaroben je pogled, ko se ponoči dvigujejo iz bližnjih tvornic plameni, zraven pa sije blede mesec na srebrne pene in temne skale.

V poletnih večerih je slap večkrat elektro-bengalično razsvetljen, kar daje še veliko večji užitek.

Ogledali smo si slap od vseh strani. Radi ali neradi smo morali zapustiti prelepi kraj, da potolažimo nenasitni želodec in se pripravimo za daljno pot. Ob eni uri 37 minut nas je vlak odnesel v

Bazilejo (Basel),

kamor smo dospeli ob štirih popoldne. Po načrtu smo si ogledali mesto, ki šteje približno 135.000 prebivalcev. Razprostira se na obeh bregovih Rena, čez katerega drže trije navadni in eden železniški most. Spodnji ima na sredi kapelico v znamenje, da so na tem prostoru nekaj obsojenec, posebno čarovnice kaznovali s tem, da so jih metali v Ren. K zadnjemu velike-

mu mestu so rabili granit od Sv. Gott-harda.

Mesto je jako bogato, zato ima tudi skoraj same palače. Takoj ob Renu je zgodovinska stolna cerkev, kjer je bil l. 1431. velik cerkveni zbor, ki je hotel združiti Husovce s katoliško cerkvijo. V njej je tudi grob cesarice Ane, soproge Rudolfa I. Kaj lepa je tudi mestna hiša, zunaj krasno slikana in zaradi rdeče barve že od daleč vidna. Omenjam še glavno pošto, historični muzej, trdnjavska vrata »Spalenter« in cerkev sv. Elizabete, ki jo je dal zidati bogat meščan na lastne stroške. Pri monumentalnem kolodvoru je spomenik Straßburga, ki je daroval 25 milijonov frankov mestu, dalje cerkev sv. Pavla, ki je čisto porašena z zelenjem. Ogledali smo si tudi zanimiv zoologični vrt. V tem mestu sem imela tudi prvič priložnost opazovati šolsko mladino med prostim časom. Igrala se je kar na ulici in razgrajala, da je bilo kaj. Tretjega oktobra ob dveh popoldne smo zapustili Ren in se peljali čez Birso po železniškem mostu, ki se je bil 14. junija 1891 podrl. Pri tej nezgodi se je ponesrečilo 70 ljudi. Skozi soteske, predore in mimo slapov nas je nesel vlak v Biel ob 14 km dolgem jezeru katerega bregovi so posejani z goricami. Tukaj ob znožju Jure se začne jezikovna meja. Sredi Bielskega jezera je Petrov otok (Petrinsel), kamor je pribežal iz Geneve pregnani Rousseau.

Ob šesti uri smo že zagledali 39 km

dolgo in 10 km široko Neuenburško jezero. Izstopivši, smo šli peš v prijazni

Neuenburg (Neuchatel).

ki šteje 23.000 prebivalcev in je bil nekaj sedež pruskega guvernerja. Jezik je francoski, čeravno je bilo mesto od l. 1701. do 1857. pod Nemčijo. Zanimiv je stari grad s cerkvijo iz 12. stoletja in spomenik grofa Neuenburškega; dalje vodnjak, »le grand fontaine«, republikanski spomenik, muzej umetnosti in katoliška katedrala, moderna stavba z mnogimi minareti temnordeče barve. Znamenit je tudi angleški vrt z lepimi nasadi, vodopadi in vodometi. Ob pomolu in obrežju je polno galebov.

In tukaj obrodile so trte vince nam sladko.

Jako dobro je namreč tukajšnje vino in po zmerni ceni. Drugi dan smo napravili z železnico izlet v

La Chaux de fonds,

kjer je sedež industrije švicarskih ur. Zapustili smo zjutraj Neuenburg ob lepem vremenu. Po celourni vožnji skozi gozde in predore smo pozdravili novi kraj. Toda kako smo se začudili, ko zagledamo vse v snegu. Ni čuda, zakaj mesto leži 1000 m visoko ob vznožju francoskih gor. Pisali smo nekemu znancu, da pridemo semkaj in ob lepem vremenu naj nas počaka na kolodvoru. Dobri znanec si je bil premislil in ni hotel zapustiti ob takem vetru in snegu svoje hiše na bregu.

Mesto šteje 40.000 prebivalcev, ki so, kakor po vsej Švici, tudi tukaj kaj različnih verskih sekt, kar nam pričajo cerkve: rimsko-katoliška, protestantovska, cerkev metodistov, francoski nacionalni tempelj, tempelj neodvisnikov, kakor tudi judovski. La Chaux de fonds stoji komaj 400 let. Leta 1550. je bilo 17 hiš in 175 duš; sedaj ima 3000 hiš, med katerimi so nekatere prave palače. Tu imajo tudi krematorij za sežiganje mrličev. Lep je vodnjak »le grand fontaine«, republikanski spomenik, kolodvor, glavna pošta in še mnogo drugih stavb. Poleti je tu mnogo tujcev zaradi gorskega zraka in pozimi zaradi športa.

Kakor sem omenila, je to mesto sedež urarske industrije. Da imamo nekoliko pojma o tem, omenjam, da so l. 1910. prodali v vsej Švici 9½ miliona ur za 147 milijonov frankov in od te svote pride 70% samo na mesto Chaux de fonds. Ker je bilo tukaj neprijetno in neugodno vreme, smo jo po obedu kar odkurili proti Neuenburgu. Petega oktobra smo se še bolj oddaljili od naše domovine. Vožnja ob genevskem jezeru je bila prekrasna; na desni Jura, na levi Bernske planine in pred nami sivi Montblanc. Pri tem občudovanju nam je čas bliskoma minil. Od Lausanne gre železnica tik jezera, ki je 95 km dolgo in popolnoma višnjeve barve, medtem ko so druga švicarska jezera višnjevo-zelena.

(Dalje.)

ma. Kje pa je drugi del kulturnega problema? Kje so drugi problemi? Kje je sociološka definicija naroda, kje ideologija?

To, kar nam je podal tov. R. kot narodnostni program, ni program. Bilo bi to komaj del programa, če ne bi šepalo na toliko materialnih in formalnih napakah, kakor sem dokazal v prvem delu svoje razprave.

Po vsem tem mi je nerazumljivo, kako naj si tolačim še zadnji apel »našega« programa:

»Učitelj bodi prepojen z najširšim demokratizmom.«

Pa menda vendar ne misli avtor, da bomo iskali v njegovem programu še demokratizem. Ubogi demokratizem, če bi se moral naslanjati na take programe. Ta demokratizem na tem mestu je gotovo porodila želja, pokazati svetu z enim udarcem, da smo narodni in demokratični.

H koncu naj še omenim, da si bosta morala slovenski učitelj in slovenska učiteljica poiskati že kak drug program, če bosta hotela koristiti narodu svojemu in sebi.

Jaz pa vlagam na tem mestu v imenu vseh učiteljev, ki mislijo s svojo glavo in ne z glavo kakega demagoškega političnega dnevnika, protest, da bi se imenoval tak monsturni, »naš program«. Dolžan sem to svoji časti.

Še enkrat — učiteljski pari.

(S Štajerskega.)

Naslednji članček je bil sicer že pripravljen za objavo pred porazdelitvijo draginjske doklade za leto 1914., toda porinil sem ga nazaj v predal, ker je izdal naš generalni predsednik povelje: »Bei Fuß!« Navzlic temu pa še članek vendarle ni izgubil pravih ni na aktualnosti, za to ga priobčujem danes.

Pri porazdelitvi draginjske doklade v znesku 1.200.000 K učiteljem na Štajerskem se bo pač moralo strogo paziti, da se ne bo nikomur storila krivica, da ne bo nihče prikrajšan. Pri porazdelitvi draginjske doklade za leto 1913. pa se je gledalo na to, da pride v vsako gospodarstvo (Haushalt) vsajena podpora. — Vsi vemo, da je porazdelitev šol v plačilne razrede glede osnovne plače krivična, veliko več bi morali dobivati vsi učitelji in učiteljice osnovno plačo enakomerno po službenih letih, draginjske doklade pa posebej po krajevnih razmerah, kakor je to pri državnih uradnikih. Zakaj nihče ne more trditi, da bi bile draginjske razmere povsod enake. Pa to je stvar, ki se bo morala natančneje razmotrivati, ko pojde za definitivno regulacijo naših plač. (Torej, sedaj!) Vsekakor pa se mi zdi porazdelitev iz leta 1907. pravičnejša od one iz leta 1913., ko se je kategorija omoženih učiteljev kratkomalo črtalo. Reklo se je: »Tiho! Vzemite, kar se vam nudi!« In res je bilo vse tiho in mirno — na videz! Toda sedaj, ko smo prišli v enak položaj, sedaj bi bilo pač neumestno, ako bi se prizadeti ne oglašili, osobito ker se je bati, da bi enako postopanje kakor pri porazdelitvi 300.000 K za leto 1913. ne postalo princip. (Ta bojazen se je izkazala kot opravičena, omožene učiteljice so 1914 zopet prikrajšane, zapostavljene!) V ilustracijo, kako krivično je bilo postopanje pri porazdelitvi drag. doklade leta 1913., naj navedemo sledeče:

Neki tovariš je poročen, torej mu gre (za leto 1913.) po znanem ključu 120 K; njegova žena pa, ki živi od njega sodnijsko ločena, in ki ji je sodnija pripisala vzgojo in oskrbovanje dveh otrok, od katerih eden bo ostal zaradi bolezni vse življenje siromak, ona pa — sirota — ne bo dobila nič. Enaka krivica se je zgodila leta 1907. in letos (1913) učiteljicam vdovam, ki leta 1907. niso dobile nič, letos pa kakor neomožene učiteljice, dasi morajo navadno po enega ali več otrok, same oskrbovati. Nasprotno pa n. pr. dobi neki učitelj, ki si je priženil veleposestvo in nima nič otrok in ki ima, kakor mi je zadrževal njegov tovariš: »eine fürstliche eingerichtete Wohnung«, nagrado 120 K. Nikakor ne tajim, da bi se takim učiteljskim družinam, kjer zasluži samo eden, in ki nimajo nobenega drugega imetja ali drugih postranskih dohodkov, ne godilo primerno slabše od onih, kjer »vlečeta« oba, ali pa je še več ali manj privatnega imetja. Toda draginjske doklade so namenjene vsem definitivnim učiteljem in učiteljicam in torej nikakor ne gre, da bi se gotova kategorija od draginjske doklade izključila (ali pa prikrajšala, kakor se je to letos zgodilo.)

Omožena učiteljica je uradna oseba. Kot taka je podvržena državnim in deželnim zakonom. V nemoteno izpolnjevanje njenih dolžnosti mora imeti kot gospodinja nadomestilo: kuharica, pestunjo. To stane mnogo denarja. Kot uradnici ni vseeno, kako se oblači, ona mora plačevati za svojo osebo dohodninski davek,

pokojsinske prispevke, plačilne naloge, se mora udeleževati uradnih konferenc, plačevati udmino pri stanovskih društvih, njena izobrazba zahteva drugačne duševne hrane, kakor jo nudi n. pr. Mohorjeva družba, njen poklic zahteva, da se udeležuje najrazličnejših narodnih prireditvev, shodov in predavanj ter da je članica krajskih, okrajnih, deželnih in občaslovenskih stanovskih in narodnih organizacij. Vse to mora plačevati iz svoje plače, kakor mož - učitelj zase iz svoje; iz obojne plače pa se morajo poravnati stroški za gospodinjstvo in za deco. Prvo imenovan izdatkov nima učiteljeva soproga — ne učiteljica in ne samska učiteljica, vsi drugi izdatki pa so za vse učitelje enaki.

Neštetokrat pa mora omožena učiteljica seči tudi v žep, kadar pobirajo med domačini za kako domačo tombolo, za srečolov, za kako veteransko zastavo, za potrebno gasilsko orodje, za Rdeči križ, za pogorelce, za sirotinski sklad, za božičnice, za šolarske veselice itd. itd. itd.

Kdo, kdo pa tukaj dela razliko med omoženo in neomoženo učiteljico, med učiteljskimi in neučiteljskimi pari? Kje so tisti ljudje, ki pustijo omoženo učiteljico v takih slučajih v stran? Kje so tiste trgovine, ki prodajajo omoženim učiteljicam ceneje nego neomoženim? Kje so tiste knjigarne, ki upoštevajo to razliko? Kje so tiste modistke, ki dovoljujejo omoženim popuste? Kje so tiste postave, tiste oblasti, ki zahtevajo od omožene učiteljice manj dela nego od neomožene?

Po zakonu iz leta 1899. se smejo učiteljice moštiti le z dovoljenjem dež. šol. sveta. Stalna točka v teh prošnjah se glasi približno: Auch erblicken beide in ihrer Verbindung eine Erleichterung... eine Besserung etc. Dano dovoljenje je torej nekaj bene, ki ga daje dež. š. svet učiteljskim parom. Tu pa pride Lehrerbund in drugi: »Omoženim učiteljicam nič (1913), ali pa: omoženim manj (1914); tiho! Vzemite, kar se vam nudi!« Ali ni to ironija — prokleta krivica?

Sedaj, ko stojimo neposredno pred definitivno regulacijo naših plač, se moremo strniti vsi učiteljski pari, da se ne bodo zapostavljale pravice naših sprog-učiteljic. Na sedanjo regulacijo čakamo že 15 let in še ni sigurno, kdaj jo dobimo. Bogve, kdaj bo pozneje zopet katera. Marsikateri učitelj, marsikatera učiteljica bo že v pokoju; zatorej: kar si bomo sedaj priborili, to bomo imeli! V ta namen je potrebno:

1. Da vsi učiteljski pari (omožene učiteljice) istega okraja čimprej stopijo v medsebojni razgovor;

2. da se poveri zastopstvo interesov omoženih učiteljic pri Zvezi in Lehrerbundu odborniku slednjih dveh korporacij, ki ima tudi učiteljico za ženo (to je tov. E. Slanc pri Bundu in J. Tomažič pri Zvezi);

3. da le ta stopita v zvezo z nemškimi omoženimi učiteljicami. — c.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje dne 1. marca t. l. ob 11. uri dopoldne v šoli v Brežicah. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Volitev delegatov za letošnje zvezno zborovanje v Mariboru. 4. Predavanje tov. Supana o njegovem potovanju po Švici (s skioptičnimi slikami). 5. Slučajnosti.

Šolska vodstva se prosijo, da pobe-rejo prispevke za obrambni sklad (po 1 krono) in jih pošljejo društvenemu načelniku. Obilne udeležbe pričakuje odbor.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo v četrtek, dne 12. svečna, pri Sv. Križu. Zbralo se je v kljub mrazu in slabi poti lepo število tovarišev, ki so se pač vsi zavedali, da ne zadostuje da smo člani le na papirju, da plačamo vsako leto z bolj ali manj prijaznim obrazom tiste 4 krence, ampak da je treba tudi posegati v društvena zborovanja.

Tov. predsednik se je spominjal uvo-doma dragega nam tovariša, nadučitelja Josipa Sterniša, ki ga danes ni več med nami. Pokojnik nam je bil vedno zvest tovariš, ki je v kljub visoki starosti rad zahajal med nas. V svojem življenju je mož mnogo doživel, z vztrajnostjo in marljivostjo se je povsod od navadnega vojaka do nadučitelja. Prijazen in gostoljuben, si je pridobil mnogo prijateljev. Med ljudstvom je bil jako priljubljen, to je sve-dočila ogromna množica, ki ga je spremljala k zadnjemu počitku. Blag mu spomin! Sklenilo se je, da se pošlje družbi Sv. C. in M. 15 K namesto venca na njegov grob. Izvolil se je tudi odsek, ki bo skrbel, da se postavi pokojnemu spomenik. Govorilo se je nato o sanaciji naših listov ter se je poverila tov. Mavriču naloga, da na prihodnjem zborovanju poroča o tem vprašanju. Omeniti je med dopisi še iz-

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratniki in v to stroko spadajoče blago dobite najceneje v specialni trgovini

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10

Velika izbira!

Solidna postrežba!

javo večine ljutomerskih tovarišev, da izstopajo iz društva, ker je bil g. ravnatelj Robič žaljen, v št. 44. »Učit. Tovariša« v dopisu »Iz ljutomerskega okraja«. Logične te konsekvence seveda niso, ker društvo omenjenega člana ni zakrivilo in ni z njim v nikaki zvezi. To vedo tudi ljutomerski tovariši. Pa logika je bila v tem slučaju menda postranska stvar. Na zadnjem zborovanju v Ljutomeru je izprožil tov. Cvetko misel, da naj bi izdalo in založilo društvo zemljevid glavarstva. Vsakdo, kdor poučuje domoznastvo, pač čuti živo potrebo takega zemljevida, brez katerega je uspešen pouk skoro nemogoč. Izvolil se je sedaj poseben odsek s tov. Cvetkom na čelu, ki bo izvedel načrt. Dodatno se je še stavilo vprašanje, kaj dela odsek za zbiranje domoznanske snovi. Odsek je srečno prespal tri leta in se tudi ne bo več zbudil. Da se stvar ne zavleče, še dalje, se je tov. Cvetku poverila naloga, da zbere in uredi v družbi še nekaterih drugih tovarišev primerno snov, na kar jo društvo založi. Zadeva je velike važnosti, zato upamo, da v kratkem kaj čujemo o uspehih te akcije.

Mnogo ogorčenja je zbudila krivica, ki se je zgodila oženim učiteljicam pri končni razdelitvi draginjskih doklad. Zveza naj stori v zvezi z Lehrerbundom korake, da se kaj sličnega ne zgodi več. Resni časi so pred nami, boj še ni dobojevan. Treba je, da smo budni, da se združimo v organizaciji vsi brez izjeme, zakaj potem nas morajo in nas tudi bodo upoštevati. Kdor pa stoji v sedanjih resnih časih brezbržno ob strani, je naravnost proti svojemu stanu, je škodljivec stanu! Da se oddolžimo organizaciji, se bo pobiral prispevek za obrambni sklad od vseh, tudi od tistih, ki še niso v društvu. Poslušali smo tudi predavanje tov. Velnarja o »Telovadbi v ljudski šoli po sokolskem sestavu.« Izrazila se je želja, da bi nam tov. Velnar o priliki še praktično izvajal s svojimi učenci nekatere vaje. Tudi bo gledati odslej na to, da se bodo rabili na vseh šolah ista povelja pri telovadbi. Prihodnje zborovanje se vrši zopet pri Sv. Križu; čas zborovanja določi odbor.

Trst.

V znamenju boja se je vršilo 15. t. m. pomladansko zborovanje našega učiteljskega društva za Trst in okolico. Padle so tekom zborovanja čisto ostre besede kakor je pač ta ali oni govornik zastopal to ali ono svetovno naziranje, čisto smo se ostro spoprijeli — nu, slednjič se nismo razšli kakor »sovražna tabora«, temveč kakor tovariši, ki hočejo v mrtvilo zapadlo učiteljsko društvo v Trstu prebuditi k novemu življenju, samo da smo si v izbiri sredstev navzkriž. Glavne poteze zborovanja bi bile sledeče: Predsednik tov. Ferluga otvori zborovanje, spominja se umrlega člana A. Valentiča. Hkrati opozori, da z današnjim dnem stari odbor s predsednikom vred odstopa, in sicer zaradi raznih glasov o nedelavnosti učiteljskega društva, oziroma njegovega odbora. Priznava tov. predsednik, da je bilo minulo društveno leto res bolj »mrtvo« leto, reče pa sicer, da se je vendarle nekaj storilo. Sicer pa naj občni zbor presodi in če bo ta izvolil povsem novo vodstvo, bo tudi tov. Ferluga, dosedanji predsednik korakal za jim kakor preprosti vojak, samó da bo delovanje novega odbora v prid našega zatiranega učita. stanu. Ni mu za nobeno čast, zato poudarja vnovi, da se sme čutiti po tolikih letih delovanja trudnega in da ne reflektira v nobenem slučaju na zopetno izvolitev. Nato prečita par opravič zapostavljenih članov, ki so pa večji del tekom zborovanja prispeli. Med temi opravičbami je značilna izjava dosedanjega podpredsednika Iv. Krašovice, ki iz društva izstopa, ker »noče biti član istega ki je združeno v »Zavezi«, ker so se mu s strani upravnistva »Zavezinega« glasila (»Učit. Tovariša«) pošiljali »razžaljevidi« dopisi v zadevi poravnave naročnine. Ob kratkem, vsebinsko res ubogem tajniškem poročilu se je vnela debata, ki bi imela pokazati mišljenje našega učiteljskega v društvu in šolskih ter tudi preko ozkih mej šablonskega okvirja dosedanjih zborovanj in sestankov segajočih vprašanj. Debata je bila burna, kresale so se iskre, do skupnega umevanja ni prišlo, ali — očistilo se je obzorje kolikor toliko.

»Mladi«, od katerih je predsednik tov. Ferluga pričakoval — »napade«, so nastopili in — čuda! — kogar so najmanj »napadali«, je bil ravno odstopajoči odbor, medtem ko se odstopujočega predsednika nihče ni spomnil z žal besedo. Kritika »mladih« je bila nekaka samokritika društvnikov.

Prvi, ki se je oglašil k tajniškemu poročilu, je bil tov. Bukovec. Po kratkih uvodnih besedah je jel v posebnem referatu razvijati svoje mnenje o nalogah tržaškega učiteljskega društva. V prvi vrsti je poudarjal, da to ni znalo privabiti ter vzgojiti učit. naraščaja, da se je čisto bavilo s postranskimi vprašanji, namesto da bi se poprijelo perečih stanovskih vprašanj. Dalje je poudarjal, da tržaško učitelstvo zapravlja svoje moči v raznih društvih in prireditvah dvomljive vrednosti, med tem ko za lastno organizacijo nima smisla. Ožigosal je takozvane »pseudorodoljube«, postavljaj proti temu konkretne zahteve v prvi vrsti do učit. društva... ali vse to je šlo precej »mimo ušes«, ker smo morali dvakrat glasovati, je li tov. Bukovec sploh sme nadaljevati ali ne. Večina je odločila z »da«, in tako je referat prišel srečno do konca. Ob koncu — nov vihar! Tov. Bukovec je pač čisto rabil sila drastične izraze, ki so sicer pokazali jasno sliko naših društvov in socialnih razmer, ali so bile — po nedolžnem! — zopet povod marsikateremu spodtikanju. Oglašil se je tedaj »proti« tovariš Girmek, ki je v čvrstem govoru poudarjal svoje rodoljube, in hkrati izrazil mnenje, da imamo danes »opraviiti z nekakšno opozicijo«. V debato s tezami, postavljanimi po tovarišu Bukovcu, se sicer ni spustil, a priznal mu je, da trdi v eni ali drugi točki prav, posebno v točki odgoje naraščaja; da pa je društvo v tem oziru dosedaj že mnogo poizkusilo, ali — žal — z malim uspehom. Komu na rovaš naj pade tedaj neuspeh? Dalje omenja, da je marsikaj, kar se danes očita odboru in društvu, že on na jesenskem zborovanju očital. Če je mladim tovarišem tudi do poglobitve v socialna vprašanja, naj dejanjski to pokažejo s pristopom k »Socialni Matici«. Za njim se je oglašila tovarišica Gregoričeva, ki je ganjena protestirala odločno proti nekemu pasusu Bukovevega referata. Tovariši Bukovec, Samec in Ferluga so pojasnili tovarišici pravi smisel onega pasusa, kar je gospodična tovarišica, ki ji je v poteku zborovanja došel nov znak zaupanja in spoštovanja, vzela na znanje.

Oglašil se je nato k besedi tov. F. Kleinmayr. V stvarnem govoru je pojasnil vprvo, da so vsi tržaški kolegi prepričani, da je naše učiteljsko društvo potrebno reorganizacije, revizije svojega delovanja in v prvi vrsti požrtvovalnih udov, ki bodo najprej delovali v lastni organizaciji in potem šele preostale sile vdinjali temu in onemu. Danes pa je tu v Trstu ravno nasprotno. Mi žrtvujemo obstoj svoje organizacije obstoj raznih društev čisto dvomljive vrednosti za prospeh našega življa. Mi se pokorimo želji tega in onega stanu, ali za lastni stan nimamo smisla. Stanovske zavednosti ni med nami. Mi radi delamo, da, ali le za druga društva, za svoje ne; čisto za druge privilegirane sloje, a za svoj proletarski sloj ne. Mi rešujemo druga društva; dobro! Ali katero teh društev bo nas rešilo, če potreba potrka na naša razsula vrata?

Kako nas pa ljubijo drugi stanovi in druge korporacije, bodi za zgled to: Ko so letos naši podučitelji in suplenti potom učiteljskega društva vložili spomenico, ki prosi za izboljšanje njihovega materialnega stanja, na mestni zastop, so v informacijo predložili odpis te spomenice vsem trem v tržaškem mestnem svetu zastopanim političnim skupinam. To je, da smo predložili ta ubogi prepis zohlevnih zahtev bednih slovenskih suplentov in podučiteljev tudi — čudite se! — soc. demokritični stranki, (notabene stranki, ki zastopa slaboplačane delavce!), to je zbudilo nezadovoljnost med vodilnim osebami našega političkega društva »Edinosti«. Tako da je dvomljivo, je li bodo slovenski poslanci podpirali našo prošnjo. Za koga se sedaj poganjamo, zanemarjujoči lastne zadeve!? Naše učiteljsko društvo naj se povsne iz mrtvila, zadnji čas je. Vnanje naj precizira svoje stališče napram Zavezi in njenim najnovejšim pred-